

Ewelina Nawrocka
Archiwum Państwowe w Zamościu

Zapowiedź publikacji *Ofiary II wojny światowej* Reginy Smoter-Grzeszkiewicz

Announcement of the publication of *Victims of World War II* by Regina Smoter-Grzeszkiewicz

Ofiary II wojny światowej praca autorstwa Reginy Smoter-Grzeszkiewicz to swego rodzaju „przewodnik po upamiętnionych stratach osobowych”. Zawiera bowiem sporo informacji o ludności cywilnej: rozstrzelanej przez okupanta czy zamordowanej w obozach koncentracyjnych z terenu Lubelszczyzny i Zamojszczyzny (w tym ludności żydowskiej z Chełma), żołnierzach Armii Krajowej oraz Wojska Polskiego będących ofiarami enkawudzistów i pracowników Urzędów Bezpieczeństwa. Jedną z takich ofiar był Piotr Smagała, pochodzący z powiatu krasnostawskiego, któremu został poświęcony odrębny rozdział. Autorka pisze także o Batalionach Chłopskich (powiat hrubieszowski, tomaszowski, zamojski), czy żołnierzach Narodowych Sił Zbrojnych (zbiorowa mogiła w Cycowie). Uzupełnieniem tych informacji są materiały z Archiwum Państwowego w Zamościu¹.

Z uwagi na zakres omawianych informacji praca podzielona została na cztery części:

1 APZ, RPwZ, mikrofilm 88, sygn. 159: Miejsca straceń, egzekucje i groby masowe, wykazy pomordowanych 1945-1949.

Część I: Pochówki ofiar II wojny światowej na niektórych cmentarzach Lubelszczyzny (w tym tablice pamiątkowe). Ta część omawianej pracy posiada pewne niedociągnięcie, mianowicie spisując nazwiska ofiar pochowanych na poszczególnych cmentarzach Autorka nie zaznaczyła w jakiej kwaterze znajduje się dany pochówek, co stanowić może pewne utrudnienie, jeżeli chodzi o jego lokalizację, szczególnie na tak rozległych cmentarzach jak ten przy parafii pw. Rozesłania Św. Apostołów w Chełmie, także cmentarz parafii pw. Ducha Świętego w Hrubieszowie, cmentarz parafii pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Piaskach, cmentarz parafialny w Opolu Lubelskim.

Znalazły się tu również wspomnienia byłej sanitariuszki Batalionów Chłopskich, członkini Ludowego Związku Kobiet, Honoraty Banach, która była naocznym świadkiem mordu dokonanego na mieszkańcach Chłaniowa i Władysławina przez członków Ukraińskiego Legionu Samoobrony, którymi dowodził Diaczenko „Tur”.

Część II: Pochówki ofiary II wojny światowej na niektórych cmentarzach Zamojszczyzny (powiat hrubieszowski, tomaszowski, zamojski).

Część III: Wykazy pomordowanej ludności Zamojszczyzny (1942-1944) w świetle materiałów archiwalnych, które zostały opracowane na podstawie spisów nazwisk pomordowanych mieszkańców poszczególnych miejscowości na terenie powiatów: hrubieszowskiego, tomaszowskiego i zamojskiego sporządzonych na polecenie sędziego i delegata oraz kierownika Oddziału Wojewódzkiego Lubelskiego Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce.

Część IV: Imienne wykazy funkcjonariuszy niemieckich, którzy dopuścili się zbrodni na ludności polskiej. Takie wykazy sporządzali sekretarze poszczególnych gmin z rozporządzenia starosty danego powiatu.

Całość tekstu uzupełniają fotografie pochodzące ze zbiorów Archiwum Państwowego w Zamościu, Autorki oraz innych, o czym informują zamieszczone pod nimi podpisy.

Publikacja pracy staraniem Archiwum Państwowego w Zamościu przewidziana jest na 2025